

עזמק הפשט עיונים צרש"י

על פי 'לקוטי שיחות' כרך יב

פ' בחוקותי

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'

08-6882799 / 050-4125205

או במייל: rizs@neto.bezeqint.net

ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

בסיום הסדרה (כז, לג) מחדש רש"י שקדושת מעשר חלה גם על בהמה בעלת-מום, ומפרט: "יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד" / מהלשון "יהיה קודש" למד רש"י שחלה קדושה מיידית המתבטאת באיסור הגזיזה והעבודה, אולם זהו ענין שלילי בלבד ולכן הוסיף "יאכל בתורת מעשר" / חידוש גדול בדברי רש"י: אכילה רגילה לכל דבר, וה"תורה" המיוחדת היא רק במחשבה

"וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה'. לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל" (כז, לב-לג)

לא יבקר וגו' - לפי שנאמר 'וכל מצחר נדריכס', יכול יהא צורר ומוליא את היפה, תלמוד לומר: לא יבקר בין טוב לרע: בין תס בין בעל מוס חלה עליו קדושה, ולא שיקרב בעל מוס אלא יאכל בתורת מעשר, ואסור ליגזז וליעבד:

ידוע כי אין מטרת רש"י בפירושו לפסוק הלכות, אלא רק לבאר "פשוטו של מקרא"; ובנידון דידן צריך ביאור בסוף דבריו: כיצד למד רש"י מתוך פשט הכתוב את שתי ההלכות על מעשר בעל-מום - (א) "יאכל בתורת מעשר" (ב) "אסור ליגזז וליעבד"?

קדוש - ולא למזבח

ולכאורה היה אפשר לבאר, ובהקדים:

אריכות לשון רש"י (שגם על בעל-מום "חלה עליו קדושה) ולא שיקרב בעל מום - נראית מיותרת, שהרי כבר מפורש בפ' אמור¹ ובהדגשה יתירה אשר "כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם", ואם כן מובן מאליו שבעל-מום לא יקרב על המזבח.

1. כב, יט ואילך.

ונראה פשוט, שמכיון שכתב רש"י שבמעשר חלה קדושה גם על בעל-מום - אף שבכלל הרי אסור (לא רק להקריב בפועל, אלא אפילו) להקדיש בעל-מום² - היה מקום לסברא שאפשר גם להקריבו; ולכן משמיענו רש"י ש"לא יקרב" בפועל.

ומעתה יש לבאר המשך לשונו, שלאחר שכתב ש"חלה עליו קדושה" אבל "לא יקרב" - נשאלת השאלה: לאיזה ענין כן חלה קדושה על בהמת המעשר שהיא בעלת-מום?

ולזה הוא ממשיך ומפרט "יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד", שאלה הדברים שבקדושת מעשר שישנם בבעל-מום כמו בתם.

אבל עדיין אינו מחזור, כי לכאורה היה לרש"י לכתוב בקיצור: "חלה עליו קדושה אבל לא שיקרב בעל מום" - והיה מובן כבר ששאר הדברים שבקדושת מעשר קיימים בו (והרי גם במעשר תם - שלא נפל בו מום - לא הביא רש"י לפני כן כל פרטי דיניו); למה איפוא הוצרך רש"י לפרט?

"יהיה קודש" - כיצד?

וביאור הענין:

לשון הכתוב לענין מעשר היא - "וכל מעשר בקר וצאן, כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה". לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו, ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל".

ומהלשון "יהיה קודש" משמע, שנוסף על עצם חלות הקדושה על הבהמה צריך ש"יהיה קודש" - צריך להיות החלות ביחד עם הוייה דקדושה, היינו, שתיכף כשנתקדשה הבהמה תיעשה בה פעולת קדושה.

ובכן, כאשר המעשר הוא תם - מובן מהי פעולת הקדושה שנדרש האדם לעשות כהבהמה משנתקדשה: לשחוט את הבהמה ולהעלות חלקה למזבח, וכמו שכתב רש"י על התיבות "יהיה קודש" (בפעם הראשונה) - "ליקרב למזבח דמו ואימוריו, והבשר נאכל לבעלים";

2. פרש"י אמור כב, כב.

אך לפי חידוש הכתוב כאן שגם על בעל-מום חלה קדושת המעשר - נשאלת השאלה: איך אפשר לומר בבעל-מום (שאינ מקריבים אותו למזבח) "יהיה קודש", כלומר: איך אפשר לעשות בו פעולה חיובית של קדושה?

וזהו שאומר רש"י: "ולא שיקרב בעל מום (שהיא פעולת הקדושה שעושים במעשר תם), אלא יאכל בתורת מעשר" - שגם זאת היא פעולה חיובית של קדושה, "יהיה קודש".

ועדיין אין זה מספיק, כי האכילה בתורת מעשר היא רק לאחר שישחט את הבהמה; ולא מיד כש"חלה עליו קדושה".

[ובשלמא בתם שקרב על המזבח הרי השחיטה עצמה היא חלק מפעולת הקדושה, אך בבעל-מום אין שחיטתו חלק מפעולת הקדושה].

ולכן מוסיף רש"י - "ואסור ליגזז וליעבד", שבקדושה זו צריך להיזהר תיכף משנתקדשה.

אמנם מובן שאי אפשר לרש"י להסתפק רק בזה ש"אסור ליגזז וליעבד" - כי אינה פעולה חיובית אלא רק שלילה; ולכן הענין הראשון הוא "יאכל בתורת מעשר".

חידוש גדול: העיקר הכוונה!

ועדיין יש להסביר את דברי רש"י שהקדושה חלה על מעשר בעל-מום לענין זה ש"יאכל בתורת מעשר" - מה כוונתו בזה הלכה למעשה?

הרי זה שמעשר נאכל "לשני ימים ולילה אחד" - הוא רק במעשר תם, ולא בבעל-מום;

זה שמעשר נאכל רק בתוך ירושלים - גם זה הוא רק בתם, אבל בעל-מום "נאכל בכל מקום"³, ואפילו בחו"ל.

3. רמב"ם הל' בכורות פ"ו ה"ד.

ואיזה דין מיוחד קיים באכילת מעשר בעל-מום, שעל ידו תיקרא אכילה זו - אכילה "בתורת מעשר"?]

[בגמרא הובאה לשון זו לענין זה "שאינן נמכרין באטליז ואין שוקלין בליטרא"⁴. -

אבל קשה לפרש שזו כוונת רש"י בפירושו על התורה, כי (א) זהו רק ענין שלילי. (ב) אין זה דין באכילת מעשר, ומלשון רש"י "יאכל בתורת מעשר" משמע שיש ענין חיובי באכילתו. (ג) אם לזה היה כוונת רש"י היה לו לפרש ולפרט ולא לסתום; ובפרט שאת איסור גיזה ועבודה מפרט בפירושו].

ובהכרח לומר שכוונת רש"י היא כפשוטה ממש - שהאכילה צריכה להיות "בתורת מעשר": מדאורייתא חל עליו חיוב לכוון שהוא אוכל מעשר. והוא חידוש גדול שלא מצינו במקום אחר - מצוה מדאורייתא על כוונה בעת האכילה (אף שאין בגוף האכילה שום הלכות מיוחדות), ודו"ק.

(חלק יב - בחוקותי ב)

4. בכורות לא, א. תמורה ח, א.

לע"נ
הרה"ח חיים שלום משה
ב"ר שמעון ע"ה
נמירובסקי
נלב"ע בח"י אייר, ל"ג בעומר, תשע"ז
*

ולע"נ בנו
הרה"ח ר' אליעזר
ב"ר חיים שלום משה ע"ה
נלב"ע י"ט טבת תשע"ז
*

תנצב"ה